EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

16. detsember 2008 *

Kohtuasjas C-213/07,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Symvoulio tis Epikrateias'e (Kreeka) 8. detsembri 2006. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 23. aprillil 2007, menetluses

Michaniki AE

versus

Ethniko Symvoulio Radiotileorasis,

Ypourgos Epikrateias,

menetluses osalesid:

Elliniki Technodomiki Techniki Ependytiki Viomichaniki AE, Pantechniki AE õigusjärglane,

Syndesmos Epicheiriseon Periodikou Typou,

* Kohtumenetluse keel: kreeka.

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ja K. Lenaerts (ettekandja), kohtunikud A. Tizzano ja J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, J. Klučka, A. Arabadjiev, C. Toader ja J.-J. Kasel,

kohtujurist: M. Poiares Maduro,
kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 4. märtsi 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Elliniki Technodomiki Techniki Ependytiki Viomichaniki AE, Pantechniki AE õigusjärglane, esindaja: advokaat K. Giannakopoulos,

– Syndesmos Epicheiriseon Periodikou Typou, esindaja: advokaat K. Drougas,

– Kreeka valitsus, esindajad: A. Samoni-Rantou, E.-M. Mamouna, A. Manitakis ja I. Dionysopoulos,

– Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: A. Lo Monaco, M.-M. Joséphidès ja A. Vitro,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: M. Patakia, D. Kukovec ja X. Lewis,

olles 8. oktoobri 2008. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 14. juuni 1993. aasta direktiivi 93/37/EMÜ, millega kooskõlastatakse riiklike ehitustöölepingute sõlmimise kord (EÜT L 199, lk 54; ELT eriväljaanne 06/02, lk 163), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 1997. aasta direktiiviga 97/52/EÜ (EÜT L 328, lk 1; ELT eriväljaanne 06/03, lk 3; edaspidi „direktiiv 93/37") tõlgendamist.

2 Käesolev eelotsusetaotlus esitati kohtuvaidluses, milles osales ühelt poolt Kreeka õiguse alusel asutatud äriühing Michaniki AE (edaspidi „Michaniki") ning teiselt poolt Ethniko Symvoulio Radiotileorasis (riiklik raadio- ja televisiooninõukogu, edaspidi „ESR„) ja Ypourgos Epikrateias (riigiminister) ning mille ese on ESR-i otsus, millega ta väljastas Kreeka õiguse alusel asutatud äriühingule Pantechniki AE (edaspidi „Pantechniki") tõendi selle kohta, et Pantechniki osas puuduvad takistused ehitustööde riigihankemenetluses osalemiseks.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

3 Direktiivi 93/37 I jaotises, pealkirjaga „Üldsätted", asub artikli 6 lõige 6, mille kohaselt:

„Tellijad tagavad, et ei esineks vahetegemist tööettevõtjate vahel."

4 Nimetatud direktiivi IV jaotis, mis käsitleb „[o]savõtu ühiseeskirju", sisaldab 2. peatükki pealkirjaga „Kvalitatiivse valiku kriteeriumid", milles on artikkel 24, mille esimene lõik sätestab:

„Pakkumisest võib kõrvaldada tööettevõtja:

a) kes on pankrotis või likvideerimisel, kellele kohus on määranud halduri, kes on sõlminud kokkuleppe võlausaldajatega, kes on peatanud äritegevuse või on siseriiklike õigusnormide alusel toimuva samalaadse menetluse tõttu analoogilises olukorras;

b) kelle suhtes on algatatud menetlus pankroti väljakuulutamiseks, sundlikvideerimiseks, halduri määramiseks kohtu poolt või võlausaldajatega kokkuleppe sõlmimiseks, või muu samalaadne menetlus siseriiklike õigusnormide alusel;

c) kes on *res judicata* jõudu omava kohtuotsusega ametialaste käitumisreeglitega seotud süüteos süüdi mõistetud;

d) kes on raskelt eksinud ametialaste käitumisreeglite vastu, kui tellija suudab seda mis tahes viisil tõendada;

e) kes on täitmata jätnud sotsiaalkindlustusmaksetega seonduvad kohustused, mis tal on vastavalt oma asukohariigi või tellija riigi õigusaktidele;

f) kes on täitmata jätnud maksukohustused, mis tal on vastavalt oma asukohariigi või tellija riigi õigusaktidele;

g) kes on käesoleva peatüki alusel nõutavate andmete esitamisel süüdi raskes pettuses."

Siseriiklik õigus

5 Kreeka konstitutsiooni artiklisse 14 lisati lõige 9 Kreeka parlamendi seadusandliku assamblee seitsmendal konstitutsiooni muutmist käsitleval 6. aprilli 2001. aasta istungil, ning see sätestab:

„Meediavahendite omandivorm, majanduslik seisund ja rahastamise allikad tuleb avalikustada seaduses sätestatud korras.

Seadusega nähakse ette meedia täieliku läbipaistvuse ja mitmekesisuse tagamiseks vajalikud meetmed ja piirangud.

Mitme sama- või erilaadse meediavahendi üle kontrolli teostamise koondamine on keelatud.

Seaduses sätestatud tingimustel on keelatud eelkõige mitme samalaadse elektroonilise meediavahendi koondamine.

Meediaettevõtja omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatus on kokkusobimatu sellise äriühingu omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatusega, keda riik või laias tähenduses avaliku sektori juriidiline isik volitab täitma ehitustööde, asjade või teenuste riigihankelepingut.

Eelnevas lauses kehtestatud keeld hõlmab ka mis tahes vahendavaid isikuid, nagu abikaasad, sugulased, majanduslikult sõltuvad isikud või äriühingud.

Seaduses nähakse ette täpsem regulatsioon ja karistused, mis võivad minna raadio või televisiooni ringhäälingulitsentsi tühistamiseni ja asjaomase lepingu sõlmimise

keelamise või selle tühistamiseni, ning samuti kontrollimise eeskirjad ja eelnevates lausetes sätestatust kõrvalehoidmise vältimise tagatised.”

6 Seadus 3021/2002 meediasektoris tegutsevate isikutega riigihankelepingute sõlmimise piirangute kohta (*FEK* [Kreeka ametlik väljaanne] A’ 143) reguleerib Kreeka konstitutsiooni artikli 14 lõike 9 viimases lauses käsitletut.

7 Mõiste „meediaettevõtja” eespool viidatud seaduse artikli 1 tähenduses hõlmab ettevõtjaid „kelle tegevus allub Kreeka riigi jurisdiktsioonile”. Sama artikkel määratleb ka mõisted „laias tähenduses avalik sektor”, „riigihankelepingud/riigihanked” „põhiaktsionär”, „otsustusõigusega isikud”, „majanduslikult sõltuvad isikud” ja „vahendavad isikud”.

8 Mõisted „põhiaktsionär” ja „vahendavad isikud” on määratletud seaduse 3021/2002 artikli 1 punktides 4 ja 7 järgnevalt:

„4. „põhiaktsionär” on aktsionär, kes võib talle kuuluvate aktsiate arvu alusel, kui arvestada iseseisvalt või võrreldes teiste selle äriühingu aktsionäride aktsiate arvuga; talle kuuluva hääleõiguse alusel; või teiste talle seaduse või äriühingu põhikirja alusel kuuluvate eriõiguste alusel; või ka selliste üld- või konkreetsete kokkulepete alusel, mis on sõlmitud selle äriühinguga, teiste aktsionäridega või kolmandate isikutega, kes

sellest äriühingust majanduslikult sõltuvad või tegutsevad tema nimel, avaldada olulist mõju asjaomase ettevõtja juhtimist ja üldist tegevust mõjutavatele otsustele, mida teevad äriühingu pädevad või juhtorganid.

Eelkõige tuleb lugeda põhiaktsionäriks:

A. füüsilist või juriidilist isikut, kellele olenemata äriühingu kogukapitalist talle kuuluva kapitali osakaalust:

a) kuulub selline arv aktsiaid, mis ületab ükskõik millisele teisele aktsionärile kuuluvate aktsiate arvu või vastavalt on võrdne mõnele teisele aktsionärile kuuluvate aktsiate arvuga; või

b) kuulub üldkoosoleku häälteenamus kas äriühingu põhikirja või teiste aktsionäride volituste alusel; või

c) kuulub seaduse, äriühingu põhikirja või teiste aktsionäride volituste alusel õigus nimetada või taandada vähemalt kaks nõukogu liiget; või üks liige, kes

täidab esimehe või aseesimehe, juhataja või volitatud esindaja või nende asetäitja või täitevülesandeid teostava üldesindaja ülesandeid; või

d) kuulub vähemalt pool selle äriühingu kogukapitalist või poolele äriühingu kapitalile vastav häälte arv, mis oli üldkoosolekul esindatud ja kes kasutas oma hääleõigust sellise otsuse vastuvõtmisel, mis puudutas äriühingu viimase nõukogu või selle liikmete enamuse nimetamist või tagasikutsumist; või

e) sõlmib äriühinguga otseselt või kaudselt lepinguid ja üldkokkuleppeid, mille alusel äriühing saab tulu või omandab muid rahalisi õigusi, mis vastavad vähemalt viiendikule äriühingu eelmise majandusaasta brutosissetulekust.

B. füüsilist või juriidilist isikut, kellele:

a) kuulub selline aktsiate osakaal, mis vastab vähemalt 5%-le äriühingu kogukapitalist; või

b) kuulub hääleõigus, mis vastab vähemalt 5%-le äriühingu üldkoosoleku häälte koguarvust.

Käesoleva lõike punktides A ja B nimetatud kapitali või hääleõiguse osakaalust suhtarvu arvutamisel võetakse eelkõige arvesse äriühingu kapitaliosaluse või hääleõiguse osakaal, mis kuulub alljärgnevatele isikutele, või on nende kontrolli all:

– vahendavad isikud,

– ettevõtjad, mis kuuluvad samale aktsionärile,

– mõni teine aktsionär, kellega on talle kuuluvate hääleõiguste koondamiseks sõlmitud pikaajaline kokkulepe äriühingu ühise juhtimispoliitika suhtes.

Arvesse võetakse ka hääleõigus, mis tuleneb aktsiate pandi- või kasutusvalduse lepingust või vastavate aktsiate omaniku suhtes võetud hagi tagamise meetmetest, ning nende aktsiate arv, mis ei kuulu asjaomasele aktsiaomanikule, kuid mille osas kuulub talle dividendide saamise õigus. Pärimise teel saadud aktsiate osakaal või hääleõigus võetakse arvesse pärast kolmekuulise tähtaja möödumist nende omandamisest.

[…]

7. „vahendav isik” on füüsiline või juriidiline isik, kes majanduslikult sõltub mõnest füüsilisest või juriidilisest isikust või tegutseb üldise või erikokkuleppe alusel tema huvides, tema juhiste või käskude alusel.”

9 Seaduse 3021/2002 meediaettevõtjatega riigihankelepingute sõlmimise piirangute kohta artikkel 2 sätestab:

„1. Keelatud on sõlmida riigihankelepinguid meediaettevõtjatega ja nende osanike, põhiaktsionäride ja selle juhtorganite liikmete või otsustusõigusega isikutega. Samuti on keelatud sõlmida riigihankelepinguid ettevõtjatega, mille osanikud või põhiaktsionärid, juhtorganite liikmed või otsustusõigusega isikud on meediaettevõtjad või meediaettevõtjate osanikud või põhiaktsionärid, meediaettevõtjate haldus- või juhtorganite liikmed.

2. Riigihankelepingute sõlmimise keeld puudutab ka:

a) lõikes 1 nimetatud isikute abikaasasid ja kõiki alanejaid ja ülenejaid sugulasi ning kuni neljanda astme külgjoones sugulasi, v.a juhul kui nad tõendavad, et nad on asjaomastest isikutest majanduslikult sõltumatud,

b) kõiki teisi vahendavaid isikuid;

c) lõikes 1 nimetatud osanike ja põhiaktsionäride osanikke ja põhiaktsionäre;

d) kõiki füüsilisi või juriidilisi isikuid, kes kontrollivad otseselt või kaudselt üht või mitut meediaettevõtjat, kuid ei ole selle aktsionärid, või omavad otsest või kaudset olulist mõju äriühingu juhtorganite või otsustusõigusega isikute neile otsustele, mis puudutavad nende ettevõtjate juhtimist või üldist tegevust.

[…]”.

10 Seaduse 3021/2002 artikkel 3, mis käsitleb „[k]okkusobimatust” sätestab:

„1. Meediaettevõtja omaniku, osaniku, põhiaktsionäri, juhtorgani liikme või otsustusõigusega isiku staatus on kokkusobimatu sellise äriühingu omaniku, osaniku, põhiaktsionäri, juhtorgani liikme või otsustusõigusega isiku staatusega, kes sõlmib

riigihankelepinguid, mille sõlmimine on artikli 2 kohaselt keelatud, ning kokkusobimatu selle äriühingu osaniku, osanike põhiaktsionäri või põhiaktsionäri staatusega.

2. Käesolevas artiklis sätestatud kokkusobimatust kohaldatakse ka juhul, kui riigihankelepinguid sõlmiva äriühingu omanik, põhiaktsionär, osanik, juhtorgani liige või otsustusõigusega isik on tema abikaasa, alaneja või üleneja sugulane või kuni neljanda astme külgjoones sugulane, v.a juhul kui ta tõendab, et ta on meediaettevõtja omanikust, osanikust, põhiaktsionärist, juhtorgani liikmest või otsustusõigusega isikust majanduslikult sõltumatu, ning kõigil muudel juhtudel, kui eespool nimetatud kokkusobimatus puudutab vahendavat isikut.

[…]”.

11 Seaduse 3021/2002 artikkel 4 sätestab sisuliselt, et enne pakkumuse vastuvõtmise otsuse vastuvõtmist või riigihankelepingu sõlmimist ja igal juhul enne riigihankelepingu allkirjastamist peab asjaomane hankija taotlema ESR-ilt tõendi väljastamist, milles kinnitatakse nimetatud seaduses sätestatud takistuste puudumist, kusjuures vastasel juhul on see leping või riigihange tühine.

Põhikohtuasi ning eelotsuse küsimused

12 Kreeka õiguse alusel asutatud äriühingu Erga OSE AE (edaspidi „Erga OSE") nõukogu 13. detsembri 2001. aasta otsuse nr 844 alusel avaldati avatud hankemenetluse hanketeade Kórinthose ja Kiato (Kreeka) vahelise kaherealise kiirrongi raudteeliini pinnasetööde ja infrastruktuuri tehniliste ehitustööde teostamiseks, mille eeldatavaks maksumuseks oli määratud 51 700 000 eurot.

13 Selles menetluses osalesid ka Michaniki ja KI Sarantopoulos AE (edaspidi „Sarantopoulos"), mis on asutatud samuti Kreeka õiguse alusel.

14 Erga OSE nõukogu 22. mai 2002. aasta otsuse nr 959 alusel sõlmiti äriühinguga Sarantopoulos riigihankeleping nende pinnasetööde ja ehitustööde teostamiseks. Viimati nimetatud äriühing ühines hiljem äriühinguga Pantechniki.

15 Enne lepingu sõlmimist esitas Erga OSE, kes sel ajal kuulus seaduse 3021/2002 artikli 1 lõike 2 mõttes „avalikku sektorisse laias tähenduses" 9. oktoobri 2002. aasta kirjaga ESR-ile andmed Pantechniki põhiaktsionäride, nõukogu ja juhatuse liikmete kohta, ning taotles tõendit, et neid isikuid ei puuduta viidatud seaduse artiklis 3 nimetatud kokkusobimatuse tingimused.

16 ESR väljastas 30. oktoobril 2002 nimetatud seaduse artikli 4 alusel tõendi nr 8117 (edaspidi „tõend"), mis kinnitas Erga OSE 9. oktoobri 2002. aasta kirjas loetletud isikute osas takistuste puudumist.

17 Eelotsusetaotluses esitatud andmete kohaselt asus ESR seisukohale, et kuigi Pantechniki põhiaktsionär ja nõukogu aseesimees K. Sarantopoulos on G. Sarantopoulose, kes on kahe meediavaldkonnas tegutseva Kreeka äriühingu nõukogu liige, sugulane, ei puuduta teda seaduse 3021/2002 artiklites 2 ja 3 sätestatud kokkusobimatuse tingimused. ESR leidis nimelt, et K. Sarantopoulos on G. Sarantopoulosest majanduslikult sõltumatu.

18 Michaniki esitas Symvoulio tis Epikrateiasele (Kreeka kõrgeim halduskohus) hagi, milles taotles vaidlusaluse tõendi tühistamist, põhjendades seda Kreeka konstitutsiooni artikli 14 lõike 9 rikkumisega. Michaniki väitab, et seaduse 3021/2002 artikli 2 lõige 2 ja artikli 3 lõige 2, mille alusel nimetatud tõend väljastati, toovad kaasa konstitutsiooni artikli 14 lõike 9 kohaldamisala piiramise ja et nimetatud sätted ei ole kooskõlas konstitutsiooni asjaomase sättega.

19 Põhikohtuasjas lubati ESR-i toetuseks menetlusse astuda Pantechnikil, kelle õigusjärglane on Elliniki Technodomiki Techniki Ependytiki Viomichaniki AE, ja Syndesmos Epicheiriseon Periodikou Typou'l (ajakirjandusväljaannete nõukogu).

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kuna seaduse 3021/2002 artikli 2 lõige 2 ja artikli 3 lõige 2 võimaldavad riiklikke ehitustöid tegeval ettevõtjal kokkusobimatuse reeglitest mööda minna, kui ta tõendab, et ta on majanduslikult sõltumatu oma sugulasest, kes on meediaettevõtja omanik, põhiaktsionär, osanik, või otsustusõigusega isik, on nimetatud sätted vastuolus konstitutsiooni artikli 14 lõikega 9, mille kohaselt on nimetatud ettevõtja olenemata sellest, et ta on nimetatud sugulasest majanduslikult sõltumatu, kohustatud tõendama, et ta tegutseb iseseisvalt, enda arvel ja oma huvides.

21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leidis siiski, et kuigi sellisest analüüsist võiks põhikohtuasjas juba otsuse tegemiseks piisata, on menetlusökonoomia põhjendustest lähtudes õigustatud, et vaidlusaluse tõendi tühistamiseks seaduse 3021/2002 artiklite 2 ja 3 vastuolu tõttu konstitutsiooni artikli 14 lõikega 9, uurib ta kohe, kas käsitletav konstitutsiooniline säte – mis võimaldab riigihankemenetlusest kõrvaldada riiklikke ehitustöid tegeva ettevõtja põhjusel, et selle põhiaktsionär ei ole suutnud ümber lükata tema kui meediaettevõtja omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku sugulase suhtes kehtivat eeldust, mille kohaselt tegutseb ta seda äriühingut vahendava isikuna ja mitte enda nimel – on ühenduse õigusega kooskõlas.

22 Selles osas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et tema koosseisu liikmete enamus on seisukohal, et direktiivi 93/37 artiklis 24 esitatud kõrvaldamise põhjuste loetletu on ammendav ja see säte välistab niisiis selliste põhjuste lisamise, mis on nimetatud Kreeka konstitutsiooni artikli 14 lõikes 9. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et mõned tema liikmed leiavad seevastu, et lähtudes sellest, et nimetatud direktiiviga on ette nähtud vaid osaline ühtlustamine, ei keela selle artikkel 24 liikmesriikidel ette näha täiendavaid kõrvaldamise põhjuseid, mis järgivad nagu käesoleval juhul eelkõige demokraatia toimimise ja ajakirjanduse mitmekülgsusega seotud üldise huvi eesmärke.

23 Teiseks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui eeldada, et direktiivi 93/37 artiklis 24 esitatud kõrvaldamise põhjuste loetletu ei ole ammendav, siis liitub liikmesriikide õigusele näha ette täiendavaid välistamise aluseid ühenduse kohtupraktika alusel tingimusi, mis ühelt poolt seonduvad ühenduse õiguse üldpõhimõtetega kooskõlaliste eesmärkidega ja teiselt poolt proportsionaalsuse põhimõtte järgimisega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et üks kohtukolleegiumi liige väitis, et Kreeka konstitutsiooni artikli 14 lõige 9 ei riku nimetatud põhimõtet ühelt poolt seetõttu, et vahendavaid isikuid puudutavale eeldusele on võimalik vastu vaielda, ja teiselt poolt seetõttu, et puuduvad muud võimalused järgitavate eesmärkide saavutamiseks.

24 Kolmandaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui eeldada, et direktiivi 93/37 artiklis 24 esitatud kõrvaldamise põhjuste loetletu on ammendav, või et konstitutsiooni artikli 14 lõige 9 ei järgi ühenduse õigusega kooskõlalist eesmärki või pole kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, tekib kahtlus, kas nimetatud direktiivis liikmesriikide suhtes sätestatud keeld võtta vastu selliseid õigusnorme, millega on tegemist põhikohtuasjas, mis avalikust huvist lähtuvalt loovad meedia ja riigihangete valdkondade vahelise kokkusobimatuse süsteemi, on kooskõlas liikmesriikides demokraatia korrapärase toimimise kaitsega seonduva põhimõttega, riigihankemenetluste läbipaistvuse põhimõttega, vaba ja moonutamata konkurentsi põhimõttega ja ka subsidiaarsuse põhimõttega.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab siiski, et vastupidisel arvamusel on ainult tema liikmete vähemus ja leiab, et direktiiv 93/37 sisaldab piisavaid tagatisi riigihankemenetluste läbipaistvuse tagamiseks ja nende kaitsmiseks õigusvastaste mõjutuste või korruptsiooni eest.

26 Nende kaalutluste tõttu otsustas Symvoulio tis Epikrateias menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 93/37[…] artiklis 24 esitatud loetelu riiklikke ehitustöid tegeva ettevõtja kõrvaldamise põhjustest on ammendav?

2. Juhul kui see loetelu ei ole ammendav: kas sellise sättega, mis näeb riigi finantstegevuse läbipaistvuse kaitsmise eesmärgil ette, et meediaettevõtja omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatus on kokkuso-

bimatu sellise äriühingu omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatusega, kellega riik või laias tähenduses avaliku sektori juriidiline isik kavatseb sõlmida ehitustööde, asjade või teenuste riigihankelepingu, järgitavad eesmärgid on kooskõlas ühenduse õiguse üldpõhimõtetega ja kas riigihankelepingute sõlmimise täielik keelamine selliste äriühingute suhtes on kooskõlas ühenduse proportsionaalsuse põhimõttega?

3. Kui direktiivi 93/37[…] artiklit 24 tuleb tõlgendada nii, et selles sisalduvad ehitusettevõtjate kõrvaldamise põhjused on loetletud ammendavalt, või kui kõnealuse siseriikliku sätte eesmärki ei saa lugeda ühenduse õiguse üldpõhimõtetega kooskõlas olevaks, või lõpetuseks, kui nimetatud õigusnormis sätestatud keeld ei ole kooskõlas ühenduse proportsionaalsuse põhimõttega, siis kas viidatud direktiiv – keelates sätestada ehitustööde riigihankemenetlusest kõrvaldamise põhjusena seda, et ehitusettevõtja, kelle otsustamisõigusega isik (näiteks kõnealuse äriühingu omanik, äriühingu põhiaktsionär, osanik või selle otsustusõigusega isik) või eespool nimetatud otsustusõigusega isikuid vahendavad isikud tegutsevad meediaettevõtjatena, mis võivad ebaseaduslikult mõjutada ehitustööde riigihankemenetlust tänu neile kuuluvale üldisemale mõjuvõimule – on vastuolus konkurentsi ja läbipaistvuse kaitse üldpõhimõtetega ning [EÜ] artikli 5 teise lõiguga, mis kehtestab subsidiaarsuse põhimõtte?”

Euroopa Kohtu pädevus ja eelotsuse küsimuste vastuvõetavus

27 Kreeka valitsus vaidlustas eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuste asjakohasuse.

28 Esiteks märgib ta, et vaidlus põhikohtuasjas seondub vaid puhtalt siseriiklikku laadi olukorraga, mis puudutab vaid Kreeka ettevõtjaid. Niisiis on kaheldav, kas põhikohtuasi kuulub direktiivi 93/37 kohaldamisalasse ja seetõttu, kas Euroopa Kohus on pädev esitatud küsimuste osas tõlgendust andma.

29 Selles osas tuleb siiski sedastada, et direktiivi 93/37 alusel ei ole võimalik kuidagi järeldada, et selle sätete, peamiselt hankemenetlusest osavõtu ühiseeskirjade ja eelkõige selle artikli 24 kohaldavus sõltuks sellest, kas on olemas tegelik seos liikmesriikidevahelise vaba liikumisega. Nagu kohtujurist on oma ettepaneku punktis 16 märkinud, ei tulene pakkuja kodakondsusest või asukohast mingeid tingimusi selle direktiivi sätete ehitustööde riigihangetele kohaldamise osas (vt analoogia alusel 25. aprilli 1996. aasta otsus kohtuasjas C-87/94: komisjon *vs*. Belgia, lk I-2043, punkt 33).

30 Sellest tulenevalt ja silmas pidades asjaolu, et käesoleval juhul ületab põhikohtuasjas käsitletava riigihanke maksumus direktiivi 93/37 kohaldamise piirmäära, on Euroopa Kohus pädev käesolevas asjas viidatud direktiivi tõlgendama.

31 Teiseks toob Kreeka valitsus esile, et eelotsusetaotluse esitanud kohtus käsitletav vaidlus puudutab vaid seaduse 3021/2002 sätete kooskõla Kreeka konstitutsiooni artikli 14 lõikega 9. Selle kohtu taotletud ühenduse õiguse tõlgendus ei ole Kreeka valitsuse arvates selle vaidluse lahendamiseks vajalik.

32 Tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on ainult siseriiklikul kohtul, kes asja menetleb ja kes vastutab tehtava lahendi eest, pädevus kohtuasja

konkreetseid asjaolusid arvestades otsustada, kas kohtuotsuse tegemiseks on vaja eelotsust ja kas Euroopa Kohtule esitatud küsimustel on kohtuasjas tähtsust (vt eelkõige 15. detsembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-415/93: Bosman, EKL 1995, lk I-4921, punkt 59; 15. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-466/04: Acereda Herrera, EKL 2006, lk I-5341, punkt 47, ja 31. jaanuari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-380/05: Centro Europa 7, EKL 2008, lk I-349, punkt 52).

33 Kui esitatud küsimused puudutavad ühenduse õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus reeglina kohustatud otsuse langetama (vt eelkõige 25. veebruari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-326/00: IKA, EKL 2003, lk I-1703, punkt 27; 12. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-145/03: Keller, EKL 2005, lk I-2529, punkt 33, ja 11. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-13/05: Chacón Navas, EKL 2006, lk I-6467, punkt 32).

34 Siseriikliku kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamisest keeldumine on võimalik vaid siis, kui on ilmne, et ühenduse õiguse tõlgendamine, mida siseriiklik kohus palub, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (vt eelkõige 13. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98: PreussenElektra, EKL 2001, lk I-2099, punkt 39; 19. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-35/99: Arduino, EKL 2002, lk I-1529, punkt 25, ja eespool viidatud kohtuotsus Chacón Navas, punkt 33).

35 Tuleb rõhutada, et käesoleval juhul ei ole see nii. Käesolevas kohtuasjas annab Euroopa Kohtu vastus eelotsuse küsimustele eelotsusetaotluse esitanud kohtule tõlgenduse, mida on talle vaja, et lahendada küsimus, millel on otsustav tähendus otsuse tegemisele põhikohtuasjas, mis puudutab ühenduse õiguse kooskõla selliste tingimustega, mille alusel ehitustööde riigihankesektor ja meediasektor on kokkusobimatud, mis on kehtestatud Kreeka konstitutsiooni artikli 14 lõikega 9, ning mida rakendatakse seaduse 3021/2002 alusel.

36 Järelikult tuleb eelotsusetaotlus lugeda vastuvõetavaks.

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

37 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/37 artikli 24 esimeses lõigus on ehitustööde riigihankes osalemisest kõrvaldamise põhjused sätestatud ammendavalt või mitte.

38 Selles osas tuleb meenutada, et riigihankeid puudutavate ühenduse direktiivide esemeks on riigihankeid käsitlevate siseriiklike menetluste kooskõlastamine (9. veebruari 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-226/04 ja C-228/04: La Cascina jt, EKL 2006, lk I-1347, punkt 20). Ehitustööde riigihangete puhul rõhutab direktiivi 93/37 põhjendus 2 just nimelt seda eesmärki.

39 Direktiivi 93/37 põhjendustest 2 ja 10 ilmneb, et asjaomase kooskõlastamise eesmärk on ehitustööde riigihangete valdkonnas asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse üheaegne saavutamine ning selles valdkonnas tõhusa konkurentsi tagamine, edendades seda, et võimalikult paljud liikmesriikide ettevõtjad oleksid huvitatud (vt

selle kohta 26. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-225/98: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2000, lk I-7445, punkt 34; 12. juuli 2001. aasta otsus kohtuasjas C-399/98: Ordine degli Architetti jt, EKL 2001, lk I-5409, punkt 52; 27. novembri 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-285/99 ja C-286/99: Lombardini ja Mantovani, EKL 2001, lk I-9233, punkt 34, ja 12. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-470/99: Universale-Bau jt, EKL 2002, lk I-11617, punkt 89).

40 Seoses sellega on direktiivi 93/37 artiklis 24, mis kuulub selle direktiivi jaotisesse, mis käsitleb hankemenetlusest osavõtu „ühis"eeskirju, esitatud täpne säte nende ettevõtjate valiku kriteeriumide kohta, kes võivad esitada pakkumusi, ja hankelepingu sõlmimise tingimuste kohta (vt analoogia alusel 7. detsembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-94/99: ARGE, EKL 2000, lk I-11037, punkt 27).

41 Asudes peatükis, mis puudutab „kvalitatiivse" valiku kriteeriume, määratleb viidatud artikkel 24 oma esimeses lõikes seitse ettevõtja kõrvaldamise tingimust, mis puudutavad huvitatud isiku ametialaseid omadusi, täpsemalt tema ametialast ausust, maksevõimet, majanduslikku ja finantsolukorda (vt analoogia alusel 10. veebruari 1982. aasta otsus kohtuasjas 76/81: Transporoute et travaux, EKL 1982, lk 417, punkt 9, ja eespool viidatud kohtuotsus La Cascina jt, punkt 21).

42 Euroopa Liidu Nõukogu eeskujul tuleb selles osas märkida, et ühenduse seadusandja lähenemine seisnes selles, et vaid sellised kõrvaldamise tingimused on lubatavad, mis põhinevad asjaomast ettevõtjat puudutavate selliste asjaolude või tema tegude objektiivsel kindlakstegemisel, mis diskrediteerivad tema ametialast ausust või tema majanduslikke ja rahalisi võimalusi viia lõpule ehitustööd, mis on temaga sõlmitud riigihankelepingu esemeks.

43 Neil põhjustel tuleb direktiivi 93/37 artikli 24 esimest lõiku tõlgendada nii, et see loetleb ammendavalt ettevõtja hankemenetlusest kõrvaldamist õigustavad põhjused, mis põhinevad tema ametialaste omadustega seonduvatel objektiivsetel teguritel. See säte takistab seega liikmesriikidel või hankijatel koostada nimekirja muudest ametialaste kriteeriumidega seotud kõrvaldamise põhjustest (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus La Cascina jt, punkt 22).

44 Direktiivi 93/37 artikli 24 esimeses lõikes esitatud ammendav loetelu ei takista liikmesriikidel säilitada või kehtestada materiaalõiguslikke norme, mille eesmärk on eelkõige tagada riigihangete valdkonnas võrdse kohtlemise põhimõtte ning sellest tuleneva läbipaistvuse põhimõtte järgimine ja mis kehtivad hankijate suhtes kõigi hankemenetluste puhul, mille ese on selline hankeleping (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus ARGE, punkt 24, ja 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-421/01: Traunfellner, EKL 2003, lk I-11941, punkt 29).

45 Need põhimõtted, millest tuleneb eelkõige kohustus anda pakkujatele nii pakkumuste ettevalmistamise kui ka hankija poolt pakkumuste hindamise ajal võrdsed võimalused (vt selle kohta 18. oktoobri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-19/00: SIAC Construction, EKL 2001, lk I-7725, punkt 34, ja 4. detsembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-448/01: EVN ja Wienstrom, EKL 2003, lk I-14527, punkt 47), kujutavad endast tegelikult riigihankeid käsitlevate direktiivide põhialust (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Universale-Bau jt, punkt 91, ja 19. juuni 2003. aasta otsus kohtuasjas C-315/01: GAT, EKL 2003, lk I-6351, punkt 73) ja hankijate kohustus tagada nende järgimine on kooskõlas nende direktiivide olemuse enesega (vt selle kohta 17. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-513/99: Concordia Bus Finland, EKL 2002, lk I-7213, punkt 81, ja 3. märtsi 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-21/03 ja C-34/03: Fabricom, EKL 2005, lk I-1559, punkt 26).

46 Lisaks täpsustab direktiivi 93/37 artikli 6 lõige 6, et hankijad tagavad, et ei esineks vahetegemist ettevõtjate vahel.

47 Sellest tulenevalt on liikmesriigil õigus lisaks ametialaste omadustega seotud objektiivseid kaalutlusi puudutavatele kõrvaldamise kriteeriumidele, mis on direktiivi 93/37 artikli 24 esimeses lõigus loetletud ammendavalt, näha ette muid kõrvaldamise meetmeid selleks, et tagada pakkujate võrdse kohtlemise põhimõtte ning läbipaistvuse põhimõtte järgimine riigihankemenetlustes.

48 Siiski ei või vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele, mis on ühenduse õiguse aluspõhimõte (vt eelkõige 14. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-210/03: Swedish Match, EKL 2004, lk I-11893, punkt 47) sellised meetmed ületada nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikku (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Fabricom, punkt 34).

49 Eeltoodust lähtudes tuleb vastata esimesele eelotsuse küsimusele, et direktiivi 93/37 artikli 24 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et see loetleb ammendavalt ettevõtja ehitustööde riigihankemenetlusest kõrvaldamist õigustavad põhjused, mis põhinevad tema ametialaste omadustega seonduvatel objektiivsetel teguritel. Nimetatud direktiiviga ei ole vastuolus siiski see, kui liikmesriik näeb ette muid kõrvaldamise meetmeid selleks, et tagada pakkujate võrdse kohtlemise põhimõtte ning läbipaistvuse põhimõtte järgimine, eeldusel, et sellised meetmed ei ületa selle eesmärgi saavutamiseks vajalikku.

Teine eelotsuse küsimus

50 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas siseriiklik õigusnorm, mis sätestab, et meedia ja riigihangete valdkonnad on kokkusobimatud, on kooskõlas ühenduse õiguse põhimõtetega.

51 Kõigepealt tuleb meenutada, et Euroopa Kohtul ei tule eelotsusemenetluses hinnata siseriikliku õiguse kooskõla ühenduse õigusega ega siseriikliku õigust tõlgendada. Euroopa Kohus on seevastu pädev andma eelotsusetaotluse esitanud kohtule kõik ühenduse õiguse tõlgendamise juhtnöörid, mis võimaldavad viimasel seda kooskõla hinnata, et lahendada tema menetluses olev kohtuasi (vt eelkõige 15. detsembri 1993. aasta otsus kohtuasjas C-292/92: Hünermund jt, EKL 1993, lk I-6787, punkt 8; 23. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-237/04: Enirisorse, EKL 2006, lk I-2843, punkt 24, ja eespool viidatud kohtuotsus Centro Europa 7, punktid 49 ja 50).

52 Seega tuleb Euroopa Kohtul käesolevas asjas piirduda ühenduse õiguse kohta sellise tõlgenduse andmisega, mis oleks tarvilik eelotsusetaotluse esitanud kohtule, kelle ülesanne on omakorda hinnata siseriiklike õigusnormide kooskõla ühenduse õigusega, et lahendada tema menetluses olev kohtuasi.

53 Selles osas tuleb sedastada, nagu ka käesoleva otsuse punktis 39 on märgitud, et direktiivi 93/37 esmane eesmärk on ehitustööde riigihangete valdkonnas konkurentsi tagamine. Selle direktiiviga soovitakse tagada, et avaliku võimu asutused kedagi ei soosiks (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Ordine degli Architetti jt, punkt 75, ja Lombardini ja Mantovani, punkt 35).

54 Riigihankemenetluste ühenduse tasandil ühtlustamise eesmärk on eelkõige vältida iga riigihanke puhul ohtu, et hankija eelistab kodumaiseid pakkujaid, ja ka võimalust, et hankija laseb ennast juhtida muudel kui asjaomase riigihankega seotud kaalutlustel (vt selle kohta 3. oktoobri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-380/98: University of Cambridge, EKL 2000, lk I-8035, punkt 17; 1. veebruari 2001. aasta otsus kohtuasjas C-237/99: komisjon *vs*. Prantsusmaa, EKL 2001, lk I-939, punkt 42, ja eespool viidatud kohtuotsus Lombardini ja Mantovani, punkt 36).

55 Selles osas tuleb märkida, nagu leiab kohtujurist oma ettepaneku punktis 30, et liikmesriikidel on teatud kaalutlusruum nende meetmete kehtestamisel, millega tagada pakkujate võrdse kohtlemise ning läbipaistvuse põhimõtted, mis, nagu on sedastatud ka käesoleva otsuse punktis 45, kujutavad endast riigihankeid käsitlevate ühenduse direktiivide põhialust.

56 Iga liikmesriik suudab kõige paremini määratleda, lähtudes talle omastest ajaloolistest, õiguskorra, majanduslikest või sotsiaalsetest kaalutlustest (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus La Cascina jt, punkt 23), millised on need olukorrad, kus võib ilmneda rikkumisi, mis võivad tuua kaasa moonutusi nende põhimõtete järgimisel.

57 Niisiis ei ole ühenduse õiguse eesmärk seada kahtluse alla liikmesriigi seisukohta, millele liikmesriik on asunud talle omaste asjaolude alusel ja mis puudutab ehitustööde riigihangete pakkujate poolt eespool nimetatud tegude toimepanemise erilist riski sellisel juhul nagu käsitletav, kui pakkujaks on ettevõtja, kes tegutseb meediasektoris või on seotud isikutega, keda meediasektor mõjutab, ning ka vajadust võtta selle riski vältimiseks vajalikke meetmeid.

58 Käesoleval juhul on asjaomane liikmesriik asunud seisukohale, et välistatud ei ole võimalus, et riigihankemenetluses osaledes üritab meediaettevõtja või sellise ettevõtjaga seotud või seda omavate või juhtivate isikutega seotud riiklikke ehitustöid tegev ettevõtja kasutada hankija suhtes mõjuvõimu, mis tal on seoses oma seisundiga või suhetega meediasektoris, selleks et ebaseaduslikult püüda suunata asjaomase hankelepingu sõlmimise otsust, ähvardades massimeediakampaaniaga või vastupidisel juhul kriitikaga, sõltuvalt otsuse sisust.

59 Liikmesriigi soov vältida meediavõimu riigihangetesse sekkumise riski seondub avaliku huviga säilitada meedia mitmekesisus ja sõltumatus (vt selle kohta 26. juuni 1997. aasta otsus kohtuasjas C-368/95: Familiapress, EKL 1997, lk I-3689, punkt 18, ja 13. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-250/06: United Pan-Europe Communications Belgium jt, EKL 2007, lk I-11135, punktid 41 ja 42). Lisaks sellele teenib see aga eelkõige üht teist sellise iseloomuga eesmärki, ehk pettuse ja korruptsioonivastase võitluse eesmärki (vt selle kohta 24. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas C-275/92: Schindler, EKL 1994, lk I-1039, punktid 57–60, ja 6. märtsi 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-338/04, C-359/04 ja C-360/04: Placanica jt, EKL 2007, lk I-1891, punkt 46).

60 Seega ei ole ühenduse õigusega vastuolus pettuste ja korruptsiooni ennetamiseks või karistamiseks selliste siseriiklike meetmete võtmine, mille eesmärk on hoida ehitustööde riigihankemenetlustes ära niisugused teod, mis võivad kahjustada läbipaistvust ja moonutada konkurentsi; selline risk võib tekkida juhul, kui pakkujate hulgas tegutseb mõni ettevõtja meediavaldkonnas või on seotud isikuga, keda meediasektor mõjutab.

61 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 48 on märgitud, peavad sellised meetmed olema ka kokkusobivad proportsionaalsuse põhimõttega.

62 Niisiis toob selline siseriiklik õigusnorm, nagu on käsitletud põhikohtuasjas, mis sätestab, et meedia ja ehitustööde riigihangete valdkonnad on kokkusobimatud, kaasa selle, et riigihankemenetlustest kõrvaldatakse ka sellised riiklikke ehitustöid tegevad ettevõtjad, keda meediasektor mõjutab suhete tõttu meediaettevõtja omaniku, põhiaktsionäri, osaniku või otsustusõigusega isikuga, ilma et neil oleks mingit võimalust tõendada näiteks mõne konkurendi esitatud tõendite osas, et nende puhul ei esine tegelikult seda tüüpi ohtu nagu käesoleva otsuse punktis 60 on kirjeldatud (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Fabricom, punktid 33 ja 35).

63 Nagu märkisid Euroopa Ühenduste Komisjon ja nõukogu ning kohtuistungil ka Elliniki Technodomiki Techniki Ependytiki Viomichaniki AE, ületab selline õigusnorm läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise eesmärgi saavutamiseks vajaliku, kuna ta jätab ühe kategooria riiklikke ehitustöid tegevaid ettevõtjaid välja sellise vääramatu eelduse alusel, mille kohaselt see, et pakkujate hulgas on ettevõtja, keda mõjutab meediasektor, moonutab igal juhul konkurentsi teiste pakkujate kahjuks.

64 Kreeka valitsus rõhutab, et põhikohtuasjas käsitletav konstitutsioonilisest sättest tulenev võimalus jätta kohaldamata kõrvaldamise meede sellise meediaettevõtjat või selles otsustusõigusega isikut vahendava isiku suhtes nagu tema abikaasa, sugulane,

majanduslikult sõltuv isik või äriühing juhul, kui ta suudab tõendada, et ta osaleb riigihankemenetluses iseseisva otsustuse alusel, mis lähtub ainult tema enda huvidest.

65 Selline võimalus ei vii põhikohtuasjas käsitletavat siseriiklikku õigusnormi siiski kooskõlla proportsionaalsuse põhimõttega.

66 Tegelikult ei muuda kõnealune võimalus sellise keelu automaatsust ja absoluutsust, mis puudutab kõiki riiklikke ehitusöid tegevaid ettevõtjaid, kes tegutsevad ka meediavaldkonnas või on seotud asjaomase valdkonna füüsiliste või juriidiliste isikutega, keda ei puuduta selline üldise kõrvaldamismeetme leevendusvahend, mis on ette nähtud vahendavate isikute kasuks.

67 Lisaks jäetakse riiklikke ehitustöid tegev ettevõtja, kes tegutseb meediaettevõtjat või meediaettevõtjat omavat või juhtivat isikut vahendava isikuna, riigihankelepingu sõlmimisel kõrvale, ilma et talle oleks sellisel juhul, kui on teada, et ta tegutseb sellise ettevõtja või isiku huvides, jäetud võimalust tõendada, et see tegutsemine ei saa mõjutada pakkujate vahelist konkurentsi.

68 Lõpuks tuleb sedastada, et nagu ilmneb käesoleva otsuse punktist 8, kinnitab põhikohtuasjas käsitletavas siseriiklikus õigusnormis mõistete „põhiaktsionär" ja „vahendavad isikud" eriti lai ulatus nimetatud sätte ebaproportsionaalset iseloomu.

69 Silmas pidades eespool toodud kaalutlusi tuleb vastata teisele eelotsuse küsimusele, et ühenduse õigust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis – järgides küll riigihankemenetluste puhul õiguspäraseid pakkujate võrdse kohtlemise ning läbipaistvuse eesmärke – sätestab vääramatu eelduse, et meediasektoris tegutseva ettevõtja omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatus on kokkusobimatu sellise äriühingu omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatusega, keda riik või laias tähenduses avaliku sektori juriidiline isik volitab täitma ehitustööde, asjade või teenuste riigihankelepingut.

Kolmas eelotsuse küsimus

70 Võttes arvesse kahele esimesele eelotsuse küsimusele antud vastust, ei ole kolmandale küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

71 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Nõukogu 14. juuni 1993. aasta direktiivi 93/37/EMÜ, millega kooskõlastatakse riiklike ehitustöölepingute sõlmimise kord, muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 1997. aasta direktiiviga 97/52/EÜ, artikli 24 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et see loetleb ammendavalt ettevõtja ehitustööde riigihankemenetlusest kõrvaldamist õigustavad põhjused, mis põhinevad tema ametialaste omadustega seonduvatel objektiivsetel teguritel. Nimetatud direktiiviga ei ole vastuolus siiski see, kui liikmesriik näeb ette muid kõrvaldamise meetmeid selleks, et tagada pakkujate võrdse kohtlemise põhimõtte ning läbipaistvuse põhimõtte järgimine, eeldusel, et sellised meetmed ei ületa selle eesmärgi saavutamiseks vajalikku.**

2. **Ühenduse õigust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis – järgides küll riigihankemenetluste puhul õiguspäraseid pakkujate võrdse kohtlemise ning läbipaistvuse eesmärke – sätestab väärамatu eelduse, et meediasektoris tegutseva ettevõtja omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatus on kokkusobimatu sellise äriühingu omaniku, osaniku, põhiaktsionäri või otsustusõigusega isiku staatusega, keda riik või laias tähenduses avaliku sektori juriidiline isik volitab täitma ehitustööde, asjade või teenuste riigihankelepingut.**

Allkirjad